

Spelinloop Amsterdam

Ervaringen van ouders en professionals

**Universiteit
Utrecht**

Pauline Slot & Paul Leseman

Universiteit Utrecht

Oktober 2023

Inhoudsopgave

VOORWOORD	3
AANLEIDING EN VRAAGSTELLING	4
INLEIDING	5
Vormen van informele ouder-kind (speel)groepen	5
Ervaren effecten	7
Ouders	7
Kinderen	7
Lokale gemeenschap	8
Bevorderende en belemmerende factoren	8
Bevorderende factoren	8
Belemmerende factoren	9
Conclusies	9
METHODE	11
Respondenten	11
Interviews	11
RESULTATEN	12
Interviews met ouders	12
Hoe wisten ze van de spelinloop?	12
Redenen om voor de spelinloop te kiezen	12
Ervaringen met de spelinloop	13
Spelinloop en toeleiding naar voorschool	14
Relaties met medewerkers	14
Relatie met andere ouders	15
Interviews met medewerkers	16
Aanbod in de spelinloop	16
Ouders in de spelinloop	17

Spelinloop en voorschool	18
Relaties met ouders	18
Contacten tussen ouders onderling	19
Locatie 1 Nieuw-West	21
Locatie 2 Noord	23
Locatie 3 Zuid	25
Locatie 4 Zuidoost	27
BESCHOUWING EN CONCLUSIE	29
Conclusie	31
REFERENTIES	33
BIJLAGE 1	35

Voorwoord

In dit onderzoek zijn spelinloop locaties bezocht en betrokkenen geïnterviewd in vier verschillende stadsdelen om zo een goed beeld te krijgen van het aanbod en de variatie hierin. Dit onderzoek is uitgevoerd mede dankzij de medewerking van vele betrokken professionals en ouders. De bezochte spelinloop locaties hebben zich opengesteld voor ons waardoor we ons welkom voelden op de groepen. De medewerkers en vrijwilligers hebben daarnaast een rol gespeeld in het benaderen van ouders om deel te nemen aan het onderzoek. Ouders waren over het algemeen open en wilden graag meedoen aan het onderzoek, mede omdat ze de spelinlopen als heel waardevol zien. Ook andere professionals werkzaam in de welzijnsorganisaties of van andere organisaties zoals de Jeugdgezondheidszorg in Amsterdam waren bereid om een gesprek te voeren. Wij willen alle betrokkenen hartelijk danken voor hun openheid en bereidheid om mening te delen over de spelinloop.

Vanuit het onderzoeksteam willen we ook twee betrokken studenten van de opleiding Pedagogiek noemen: Anja Hofer en in het bijzonder, Reyhan Bencan. Deze zeer gemotiveerde studenten hebben interviews gedaan met verschillende betrokkenen, interviews getranscribeerd en een rol gespeeld in de analyse van de interviews. We willen hen bedanken voor hun actieve bijdrage. We hebben dit onderzoek met veel plezier gedaan en we hopen hiermee inzichten aan te dragen ter bestendinging of verbetering van het aanbod in Amsterdam.

Pauline Slot & Paul Leseman

Aanleiding en vraagstelling

In het kader van kansengelijkheid bevorderen biedt de Gemeente Amsterdam spelinlopen aan waar ouders met jonge kinderen elkaar kunnen ontmoeten (Moorman, 2019). De spelinloop is een laagdrempelige en preventieve vorm van opvoedingsondersteuning die vooral gericht is op kinderen die een risico hebben op achterstanden en vormt een belangrijke schakel in het voorschoolse aanbod waarin de voorschool een volgende stap is. De leeftijdsgrenzen verschillen tussen de stadsdelen en omvat in elk geval ouders met kinderen tot de leeftijd van 2 of 2½ jaar, waarna de doorstroom naar de voorschool kan plaatsvinden. Maar in sommige stadsdelen is de leeftijdsgrens 4 jaar, dus de leeftijd waarop kinderen instromen in het basisonderwijs. Het college heeft de ambitie om het aanbod van de spelinlopen uit te breiden en daarmee het bereik van ouders en kinderen te verdubbelen, vooral voor doelgroepkinderen. De spelinloop beoogt de volgende doelen te realiseren (Moorman, 2019, p.3): i) Begeleiden van ouders zodat zij ontdekken hoe zij kunnen spelen met hun kind en leren hoe zij de ontwikkeling van hun kind zo optimaal mogelijk kunnen stimuleren; ii) Ontmoeting van jonge ouders met andere ouders om isolement tegen te gaan; iii) Via de spelinloop ouders bekend maken met de voorschool en stimuleren om hun kind aan te melden bij de voorschool.

De Gemeente Amsterdam en de welzijnsorganisaties die de spelinloop aanbieden willen graag meer inzicht in het aanbod van Spelinloop en de ervaringen van gebruikers. De vraag is vooral in hoeverre de interventie zinvol is voor ouders: Worden de juiste ouders bereikt? Sluit het aan bij de behoeften van ouders en draagt Spelinloop daarmee bij aan de opvoedingsinzichten en vaardigheden van ouders? De Universiteit Utrecht is gevraagd onderzoek uit te voeren in vier verschillende stadsdelen om de ervaringen van ouders en medewerkers in kaart te brengen. Er zijn interviews gehouden met 44 ouders en 12 medewerkers en vrijwilligers. Verder zijn er veldbezoeken gebracht aan verschillende spelinlopen op vijf verschillende locaties. Er is tevens een literatuurstudie gedaan om de internationaal beschikbare evidentie naar spelinlopen te verzamelen.

Inleiding

De Amsterdamse Spelinloop staat in de traditie van informele, laagdrempelige, 'soft entry' ondersteuning van ouders en hun jonge kinderen, variërend van pasgeborenen tot 2-jarige peuters in sommige stadsdelen en tot 4-jarige kinderen in andere stadsdelen. Het is een voorziening die voorziet in toegankelijk aanbod voordat kinderen gebruik gaan maken van formele kinderopvang of vroege educatie (voorscholen, kleuteronderwijs), in de meeste landen vanaf een leeftijd van 2½ à 3 jaar. Het voorziet in aanbod voor groepen die niet aanmerking komen voor vroege formele kinderopvang (als de ouders niet allebei werk hebben of als ouders de kosten van opvang niet kunnen opbrengen) en het beantwoordt aan behoeften die in de meer formele systemen van hulp, opvang en educatie niet aan de orde komen, met name de behoefte aan sociaal contact en een luisterend oor van jonge ouders die met allerlei twijfels, vragen en zorgen zitten over de opvoeding van hun kind (McShane e.a., 2016). In het kader van de evaluatie van Spelinloop is een systematisch literatuuronderzoek uitgevoerd naar vergelijkbaar aanbod met als doel de beleidsachtergrond, opzet, uitvoering en de subjectief ervaren of objectief gebleken effecten daarvan in kaart te brengen. De zoek sleutels die zijn gehanteerd en de literatuurbestanden die zijn doorzocht, zijn te vinden in de Bijlage 1.

Er is vooralsnog weinig methodologisch sterk evaluatieonderzoek beschikbaar. Het overgrote deel van de onderzoeken is afkomstig uit Australië waar het speelgroepenmodel als onderdeel van het systeem van vroege educatie en opvoedingsondersteuning wijdverbreid is (naar schatting 40% van de gezinnen maakt er gebruik van; McShane e.a., 2016). Deze onderzoeken gebruiken in overgrote meerderheid een kwalitatieve onderzoeksmethode (interviews, focusgroepen) in kleine gelegenheidssteekproeven en rapporteren subjectief ervaren effecten. Er zijn enkele onderzoeken met een sterkere methodologie, bijvoorbeeld gebaseerd op heranalyse van data van grootschalig cohortonderzoek (Australië) en er is één onderzoek met een experimentele opzet met aselecte toewijzing aan twee vormen van ouder-kind speelgroepen (Williams e.a., 2020). Dit laatste onderzoek bevestigt het belang van de duale opzet van ouder-kind speelgroepen: gerichtheid op ouder en kind is effectiever dan gerichtheid op alleen ouders of alleen kinderen. Er is een aantal systematische reviews gevonden die deels dezelfde onderzoeken samenvatten, opnieuw onderzoek dat overwegend uit Australië komt, maar ook enkele onderzoeken uit België, Canada, Nieuw-Zeeland, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Daarnaast zijn er vergelijkende casestudies van open ouder-kind groepen in België, Frankrijk, Italië en Japan. Deze casestudies in verschillende culturele contexten illustreren dat rond de opvoeding van jonge kinderen ouders zeer vergelijkbare behoeften aan contact, informele sociale steun en geruststellende informatie over hun opvoedingsvragen hebben (Geens e.a., 2014; Hoshi-Watanabe e.a., 2015; Mussati e.a., 2017).

Vormen van informele ouder-kind (speel)groepen

Er zijn verschillende vormen van ouder-baby en ouder-peutergroepen. Laagdrempeligheid, lage of afwezige kosten, lage intensiteit (hooguit een keer per week), aandacht voor zowel ouders als kinderen, en nabijheid in de buurt zijn gemeenschappelijke kenmerken. Soms is het aanbod van korte duur (een aantal bijeenkomsten in enkele maanden, bijvoorbeeld oudergroepen met pasgeboren baby's), soms kunnen ouders in opeenvolgende jaren van het aanbod gebruik maken en groeit het aanbod mee met de leeftijd van het kind tot dit aan meer formele opvang en educatie gaat deelnemen. Soms gaat het om ouder-kind centra met open inloop als ontmoetingsplaatsen voor ouders, zonder

een vast schema van bijeenkomsten maar wel met professionele begeleiders (Geens e.a., 2014; Musatti e.a., 2017). Het meest bestudeerd zijn wijkgerichte ('community-based') ouder-kind speelgroepen onder leiding van een professional met vooraf gestelde doelen en soms een gestructureerd curriculum van kennis en vaardigheden ('supported playgroups'). Doelen hebben betrekking op de opvoedingskennis en opvoedingsvaardigheden van de ouders, meestal moeders, hun sociale relaties, het bevorderen van interactief spel en de ontwikkeling en het leren van de kinderen. Ook het voorbereiden van peuters op de overgang naar een formeel programma voor voorschoolse educatie en kleuteronderwijs is soms een doel. Vanuit de publieke jeugdgezondheidszorg worden ouder-kind speelgroepen en ook alleen oudergroepen zonder kinderen ingezet om gezondheidsgedrag te bevorderen en obesitas bij kinderen te voorkomen. Van dit type ouder-kind groepen is vaker effect-evaluatieonderzoek beschikbaar. Er worden ook therapeutische ouder-kind speelgroepen aangeboden voor kinderen met ontwikkelingsproblemen en hun ouders, maar deze vallen buiten het bestek van het huidige onderzoek. Daarnaast zijn er meer open vormen van ouder-kind groepen met een professionele begeleider, waarbij het primaire doel is ontmoeting en relaties aangaan met andere ouders in de buurt. Voor alle vormen van ouder-kind speelgroepen geldt dat de rol van de professional kan verschillen. Soms is deze vooral faciliterend, het beschikbaar stellen en inrichten van de ontmoetingsruimte zonder veel voorwaarden, soms gericht op het begeleiden van de groepsinteracties en bewaken van enkele basisregels voor de omgang met elkaar, en soms op het overdragen van opvoedingskennis en het voordoen van speelgedrag. In de meeste onderzoeken gaat het om moeder-kind groepen, maar er zijn voorbeelden van moedergroepen, vadersgroepen, grootoudergroepen en groepen naar etniciteit, eigen taal en levensbeschouwing (McShane e.a., 2016).

Ouder-kind speelgroepen worden wereldwijd vanuit verschillende beleidsvisies aangeboden (Geens e.a., 2017; Musatti e.a., 2017; Townly, 2021). De van oudsher dominante beleidsvisie is die van het sociaal (wijkwelzijns)werk. Speelgroepen zijn in deze visie een gemeenschapsvoorziening die bijdragen aan een positief leefklimaat in de buurt. De laatste decennia is de nadruk komen te liggen op aanbod van ouder-kind groepen voor specifieke doelgroepen, vanuit de analyse dat in deze groepen sprake is van kwetsbare opvoedingssituaties of van gezondheidsrisico's. Versterken van de opvoedingsvaardigheden en gezondheidsgedrag, en monitoren van de ontwikkeling en gezondheid van het kind zijn dan belangrijke doelen. Met de toenemende individualisering, het wegvallen van traditionele familie- en gemeenschapsstructuren en de culturele diversificatie van de samenleving zijn nieuwe beleidsvisies prominent geworden: het versterken van de sociale relaties van ouders en hun verbinding met de lokale gemeenschap ('belonging'; Talbot, 2013) en het creëren van een intercultureel-inclusief klimaat in de gemeenschap op basis van erkenning van en respect voor de bestaande diversiteit in de wijk (Deadman & McKenzie, 2020; Geens e.a., 2017). Deze visies vertrekken niet bij voorbaat vanuit een 'kwetsbaarheids-' of 'risicobenadering' en erkennen en respecteren de waarde van verschillende opvoedingsideeën en opvoedingsstijlen, maar kunnen desalniettemin leiden tot doelgroepgericht aanbod (nieuwkomers, wijken met weinig sociale samenhang, ouders met behoefte aan contact).

Ervaren effecten

Ouders

Uit het onderzoek komen verschillende beoogde en vaak ook gerealiseerde effecten naar voren, zoals deze worden ervaren door de deelnemers aan ouder-kind groepen of waargenomen door de professionele begeleiders. Vaak genoemd als opbrengst is de empowerment (het in hun kracht zetten) van de deelnemers in termen van vergroot zelfvertrouwen als opvoeder, het gevoel de opvoedingstaken aan te kunnen (self-efficacy), verminderde opvoedingsonzekerheid en opvoedingsstress, het de-problematiseren van twijfels over de opvoeding, het kunnen genieten van de time-out die de groep biedt en het gevoel geaccepteerd en gewaardeerd te worden. Afhankelijk van de inhoud van het programma van de ouder-kind groepen, rapporteren ouders meer kennis te hebben verkregen over de opvoeding en ontwikkeling van hun kind, meer opvoedingsvaardigheden te hebben verworven en beter inzicht te hebben in het (school) systeem (voor systematische overzichten, zie Lakhani & MacFarlane, 2015; McLean e.a., 2020, 2022; Williams e.a., 2018). Ook vaak genoemd is de sociale steun die deelnemers ervaren, zowel wat betreft de informatie en praktische tips die zij tijdens de groepsbijeenkomsten krijgen als wat betreft de emotionele steun die zij ervaren, het spreekwoordelijke schouderklopje. Het kunnen delen van twijfels en zorgen, het vinden van een luisterend oor draagt bij aan welbevinden en vermindert de ervaren stress. De groepsbijeenkomsten dragen volgens deelnemers en begeleiders ook bij aan de vorming van langdurige sociale relaties en vriendschappen met andere ouders bij voldoende lange duur van het programma, vermindering van sociaal isolement, en betrokkenheid bij de buurt. Volgens een grootschalig Australisch cohortonderzoek hadden ouders die nooit of slechts één periode deelnamen aan ouder-kind groepen (toen het kind 0 of 1, respectievelijk 2 of 3 jaar oud was) een bijna twee keer zo'n grote kans op sociaal isolement in de jaren daarna dan ouders die wel gedurende beide perioden deelnamen (Hancock e.a., 2015).

Kinderen

Wat betreft de effecten op kinderen worden er verschillende positieve ervaringen gemeld, met de kanttekening dat slechts in enkele (kwantitatieve) onderzoeken hierover methodologisch voldoende onderbouwde conclusies getrokken kunnen worden. Deelname aan moeder-kind groepen zou bevorderlijk zijn voor de emotionele veerkracht, de sociale ontwikkeling, de ontwikkeling van autonomie, en de algemene schoolrijpheid van kinderen (voor reviews van internationaal onderzoek, zie Lakhani & MacFarlane, 2015; McLean e.a., 2020, 2022; Williams e.a., 2018). Bevordering van het speelgedrag van de kinderen en de ondersteuning daarvan door de opvoeder zou hierbij een belangrijk onderliggend mechanisme zijn. Ook wordt genoemd, op basis van een cohortonderzoek, dat deelname aan speelgroepen de overgang naar formele vroege opvang en educatie vergemakkelijkt, zeker als de locatie waar de groepen worden aangeboden in of nabij de formele opvang is (Knaus e.a., 2016). Daarnaast zou de cognitieve ontwikkeling gebaat zijn bij deelname aan speelgroepen volgens het eerdergenoemde cohortonderzoek, mits de deelname lang volgehouden wordt tot aan de overgang naar meer formele opvang en educatie (Hancock e.a., 2012). Er is ook een vorm van empowerment van de kinderen geconstateerd. Volgens enkele onderzoeken fungeren kinderen in ouder-kind groepen als een soort makelaars of aanjagers van de relaties die ontstaan tussen ouders met verschillende achtergronden (Geens & Vandenbroeck, 2013; Kesselring e.a., 2012; Talbot, 2013) en dragen ze bij aan intercultureel begrip onder ouders omdat kinderen zelf geen grenzen zien tussen culturen.

Lokale gemeenschap

Verschillende onderzoeken hebben de effecten van het speelgroepen aanbod op de lokale gemeenschap en de kwaliteit van het buurtleven onderzocht. Speelgroepen dragen *in principe* bij aan grotere sociale cohesie, vergroten onder deelnemers het vertrouwen in de overheid en de samenleving (McShane e.a., 2016), stellen ouders in staat zich duurzaam te verbinden met andere ouders en de lokale gemeenschap ('bonding') en in dagelijkse contacten culturele en religieuze verschillen te overbruggen ('bridging'; Geens e.a., 2017), bieden mogelijkheden aan ouders om zich vanuit deelname aan de groepen via vrijwilligerswerk te ontwikkelen tot bezoldigde sociaal-werkers en leiderschapsrollen te vervullen in de lokale gemeenschap (Keam e.a., 2018), en kunnen onderdeel zijn van de vernieuwing van lokale zorgstructuren, bijvoorbeeld door samenwerking met ouderenzorg (McShane e.a., 2016), en inspireren tot andere collectieve initiatieven rond buurtspeeltuinen en kindvriendelijke buurtcafé's voor ontmoeting (Talbot, 2013). Een kanttekening hierbij is dat voor merkbare effecten op de lokale gemeenschap als geheel, het bereik onder jonge ouders groot moet zijn. De meeste onderzoeken betreffen echter kleinschalige projecten met slechts een beperkt bereik in de lokale gemeenschap. In het algemeen is er in de onderzoeksliteratuur nog weinig aandacht voor het vraagstuk van opschaling van het aanbod.

Bevorderende en belemmerende factoren

Bevorderende factoren

Afhankelijk van het precieze doel en de opzet van de ouder-kind speelgroepen, zijn er in onderzoek verschillende bevorderende en belemmerende factoren gevonden. Een vertrouwensband met de begeleider, of deze nu een bezoldigde expert dan wel vrijwilliger uit de lokale gemeenschap is, komt in vrijwel alle onderzoeken naar voren als essentieel voor de continuïteit van de deelname en de ervaren effecten. Voorwaardelijk voor het tot stand komen van een vertrouwensband is het gevoel dat ouders gegeven wordt welkom en gerespecteerd te zijn, hun vragen en zorgen te kunnen delen zonder beoordeeld of veroordeeld te worden, en een luisterend oor te vinden in een cultureel-veilige situatie. Over de mate van structurering van het aanbod en de rol van expertise, verschillen de meningen. De bevindingen van sommige onderzoeken onderstrepen het belang van een open agenda en het ter plekke, samen met de deelnemers bepalen van de agenda van de groepsbijeenkomst van die dag (co-constructie, wederkerigheid; Geens e.a., 2017). Andere onderzoeken wijzen op het belang van een curriculum voor de groepsbijeenkomsten, bijvoorbeeld om de vaardigheid van ouders in het samenspelen met het kind te bevorderen, op het belang van de expert-kennis die de begeleider inbrengt (Bektas e.a., 2021; McLean e.a., 2017) en van het werken met inzicht gevende spelletjes, informatiekaarten en andere voorgestructureerde materialen (Frydenberg e.a., 2019). Keuzen hierin zijn mede afhankelijk van de beoogde doelen: empowerment van opvoeders en vergroting van hun sociale kapitaal of verbetering van de opvoedingsvaardigheden en het gezondheidsgedrag van ouders.

Ook wanneer er een duidelijk leerdoel en curriculum is (bijv. gezondheidsgedrag), is een positieve grondhouding van de expert-begeleider die oog heeft voor de bredere behoeften van ouders essentieel (Bektas e.a., 2021). Een informele groepsaanpak met vaste routines van verwelkomen, kennismaken en (spel)activiteiten uitvoeren bevordert dat ouders zich veilig voelen en steun bij elkaar vinden (McLean e.a., 2022), en het de-problematiseert hun twijfels en zorgen (Geens e.a., 2017). Voor sommige ouders is het belangrijk dat er geen directe relatie is tussen de informele ouder-kind groep

en formeel aanbod vanuit de jeugdgezondheidszorg en de jeugdzorg vanwege eerdere negatieve ervaringen daarmee (Warr e.a., 2013). Verder wordt in de literatuur gewezen op het faciliterende effect van een makkelijk bereikbare, voor informele ontmoeting geschikte en goed ingerichte ruimte (plezierig, gezellig, functioneel voor gesprekken en spelactiviteiten, een geschikte vloer om op te zitten, te kruipen en te spelen, beschikbaarheid van leeftijdsadequaate speelgoed; Frydenberg e.a., 2019; Geens e.a., 2017), aangeboden in de buurt waar de ouders wonen (Strange e.a., 2017; Talbot, 2013; Williams e.a., 2016), nabij andere voorzieningen met korte verwijzingsrelaties naar gespecialiseerde hulp (McLean e.a., 2022). Ten slotte wijzen verschillende onderzoeken er direct en indirect op dat er voldoende financiering moet zijn, dat het aanbod niet eenmalig en kortstondig is, maar continuïteit kent en over de jaren meegroeit met kind en ouder, zodat langdurige deelname mogelijk is (Hancock e.a., 2012, 2015).

Belemmerende factoren

Belemmerende factoren betreffen volgens verschillende onderzoeken allereerst het beleidsnarratief. Wanneer vooral de kwetsbaarheid en de risico's van opvoedingssituaties in bepaalde groepen op de voorgrond staat, kan er wantrouwen ontstaan in de relatie met de ouders, kan het werken met ouders neerkomen op eenzijdige overdracht van opvoedingskennis en kan de bijdrage van de ouder-kind groepen aan de opbouw van de lokale gemeenschap op de achtergrond raken (Townly, 2021). Vermijden van een risicobenadering is belangrijk om een 'echte ontmoeting' met ouders op basis van wederzijds respect en wederkerigheid tot stand te brengen (Geens e.a., 2014; Talbot, 2013). De samenstelling van de ouder-kind groep kan belemmerend werken als de groep te divers is, communicatie door verschillende taalachtergronden gecompliceerd is of als er binnen een diverse groep een bepaalde culturele groep dominant is en bewust of onbewust anderen uitsluit. Lage kwaliteit van de groepsprocessen kan uitsluiting, negatieve beoordeling en stereotypering tot gevolg hebben (Mulcahy e.a., 2010). De rol van de begeleider als bewaker van de kwaliteit van de groepsprocessen is dan cruciaal. Andere belemmerende factoren betreffen de ervaringen van de ouders tijdens de groepsbijeenkomsten. Soms ervaren ouders weinig toegevoegde waarde, vooral als hun eigen sociale netwerken goed functioneren en zij in staat zijn zelf relevante informatie over opvoedingskwesties te vinden (Davies & Harman, 2017). Het aanbod kan als te educatief en te academisch ervaren worden (met name als kennisoverdracht het doel is), terwijl er juist behoefte is aan heel praktische handreikingen om bijvoorbeeld om te gaan met lastige eters (Fuller e.a., 2019). Een enkele keer zijn er negatieve ervaringen, als er geen steun wordt ervaren en de bijeenkomsten stressvol zijn, bijvoorbeeld omdat ouders denken beoordeeld te worden, of als ouders onderling niet goed samen optrekken (Harman e.a., 2014). Ten slotte laten verschillende onderzoeken met kwantitatieve gegevens uit cohortonderzoek zien dat de meest geïsoleerde en kwetsbare ouders vaak moeilijker te bereiken zijn en, eenmaal bereikt, vaker moeite hebben hun deelname te continueren (Hancock e.a., 2012; Williams e.a., 2016).

Conclusies

De wetenschappelijke basis van informeel, laagdrempelig en laag-intensief aanbod voor ouders en jonge kinderen, zoals de Amsterdamse Spelinloop, is nog niet sterk omdat methodologisch sterk onderzoek naar de effectiviteit van dit type aanbod vooralsnog zeldzaam is en het meeste onderzoek is gedaan in één land, Australië. Uit het overwegend kwalitatieve onderzoek kunnen we afleiden dat dit type aanbod in een behoefte voorziet en beloften inhoudt als het gaat om de eigenwaarde,

positieve beleving van het ouderschap en competentie van opvoeders, hun sociale relaties en ervaren sociale steun. Mogelijk zijn er ook positieve effecten op de sociaal-emotionele ontwikkeling en de schoolrijpheid van kinderen. Uit de onderzoeksgegevens leiden we af dat de informele aanpak, de mogelijkheid van ontmoeting, het voordoen en samendoen van spelen met het kind, en het delen van vragen, twijfels en zorgen onder vertrouwde begeleiding met de mogelijkheid adviezen in te winnen van deskundigen of verwezen te worden naar gespecialiseerd aanbod, de effectieve kern is van dit type aanbod. Verankering van het aanbod in de buurt, de nabijheid, bereikbaarheid en betaalbaarheid zijn hierbij belangrijke voorwaarden. Verder zijn er in het internationale onderzoek aanwijzingen dat kortstondig aanbod zonder vervolg wanneer het kind ouder is of aanbod waaraan ouders slechts beperkt deelnemen, minder effectief is. Voor impact op de lokale gemeenschap als geheel (verbeterd intercultureel leefklimaat, meer sociale cohesie, activering van de gemeenschap), is het van belang voldoende groot bereik onder jonge ouders te creëren, met name onder ouders die sociaal het meest geïsoleerd en kwetsbaar zijn.

Methode

Respondenten

In overleg met de betrokken welzijnsorganisaties en de gemeente zijn vier stadsdelen gekozen om variatie in populatie en spelinloop aanbod te weerspiegelen: Nieuw-West, Noord, Zuid en Zuidoost. Per stadsdeel zijn minimaal 10 ouders geïnterviewd en de betreffende medewerker(s) en vrijwilligers van de spelinloop. Voor de stadsdelen Nieuw-West en Zuid zijn er twee spelinloop locaties bezocht en voor de stadsdelen Noord en Zuidoost is er één locatie bezocht. Voor Nieuw-West en Zuidoost waren de groepen te klein om aan de benodigde aantallen respondenten te komen, dus zijn er nog andere locaties bezocht waar deels dezelfde ouders komen.

Interviews

Er is gebruik gemaakt van semi-gestructureerde interviews om de ervaringen van ouders en medewerkers in kaart te brengen. Op basis van de literatuur is een interviewleidraad opgesteld voor ouders en medewerkers waarin dezelfde thema's zijn opgenomen. Naast wat algemene informatie over het gezin voor de ouder en over de professionele achtergrond voor de medewerker, zijn er een aantal thema's bevestigd:

Gebruik van de spelinloop. Hierbij gaat het om de frequentie en redenen van bezoek en wat er gebeurt tijdens het spelinloop bezoek. Er is ook gevraagd hoe ouders weten van het bestaan van de spelinloop en wat ze meenemen naar huis van de ervaringen in de spelinloop.

Relatie met medewerkers. Hierbij gaat het om het gevoel zich thuis voelen en emotionele steun ervaren. Daarnaast gaat het over de mate waarin er aandacht is voor de ontwikkeling en opvoeding van jonge kinderen.

Relatie tussen ouders. Ook hier betreft het de mate waarin ouders zich fijn voelen in de groep en steun ervaren van andere ouders. Verder is ook hier gevraagd naar de mate waarin ouders met elkaar praten over de ontwikkeling en opvoeding van hun kind(eren).

Relatie spelinloop en andere vormen van aanbod. Er is ook gevraagd naar de toeleiding/doorstroming naar de voorschool en eventuele andere vormen van ondersteuning.

Alle interviews zijn verbatim uitgetypt en vervolgens geanalyseerd volgens een inductieve thematische analyse (Braun & Clarke, 2006). Eventuele aanvullende onderwerpen zijn bepaald aan de hand van open codering.

Resultaten

Eerst worden de resultaten van de interviews van ouders en medewerkers gepresenteerd, gevolgd door een korte beschrijving van de bezochte locaties.

Interviews met ouders

Er zijn in totaal 44 ouders, waaronder 4 vaders, geïnterviewd van 4 verschillende locaties. In bijna 56% van de gezinnen waren er geen broertjes of zusjes aanwezig. De meerderheid gezinnen bestaat uit twee ouders, 16% van de gezinnen betrof eenoudergezinnen en bij 8% van de gezinnen woonden andere volwassen familieleden in huis. Van deze ouders hadden 17 ouders veel ervaring met de spelinloop (39%), en kwamen er bijvoorbeeld al jaren en/of met meerdere kinderen. Daarnaast zijn er 15 nieuwe ouders (34%) geïnterviewd die net gestart waren met de spelinloop. En de resterende 12 ouders (27%) kwamen al enige tijd, vaak een aantal maanden. De ouders hebben verschillende culturele achtergronden. Zo zijn er 22 ouders met een Mediterrane achtergrond, 6 ouders met een Nederlandse achtergrond, 4 ouders met een Europese achtergrond, 3 ouders uit Afrika, 3 ouders uit Azië, en 2 ouders uit Zuid-Amerika (van de overige ouders is de achtergrond niet bekend).

Hoe wisten ze van de spelinloop?

Bijna een derde van de ouders wist via het consultatiebureau van het bestaan van de spelinloop. Een deel omdat er posters of flyers waren en een deel omdat de CB-medewerker ouders actief op de hoogte heeft gesteld of zelfs verwezen heeft (bijna 7% noemt dit expliciet, maar in de praktijk zal dit hoger zijn). Ruim 29% van de ouders noemt dat vrienden of familie hen verteld heeft over de spelinloop en ruim 22% kwam het tegen op internet, deels door zelf te zoeken en deels toevallig via bestaande ouder-groepen op Facebook of Instagram. Flyers werden ook genoemd (18%) en sommige ouders kwamen medewerkers tegen bij een andere activiteit, bijvoorbeeld in de speeltuin. Ook de bibliotheek is een aantal keren genoemd als plek waar mensen de spelinloop tegenkwamen, bijvoorbeeld door flyers of omdat er op dat moment een spelinloop groep bezig was. Ouders praten er over met andere ouders en moedigen hen dan aan om ook te komen. Vaak weten deze andere ouders dan nog niet dat het bestaat. Niet alle consultatiebureaus lijken even actief in het benoemen of verwijzen naar de spelinloop, want er zijn ook ouders die zeggen dat het jammer is dat ze het niet eerder hebben gehoord via het consultatiebureau.

Redenen om voor de spelinloop te kiezen

De belangrijkste reden voor ouders om naar de spelinloop te komen, is omdat ze hun kind in contact willen laten komen met andere kinderen. Dit wordt door 59% van de ouders benoemd. Ook de mogelijkheid voor ouders om in contact te komen met andere ouders wordt genoemd door bijna 30% van de ouders. 27% van de ouders noemt specifiek het kunnen spelen, al dan niet met andere kinderen, als reden om naar de spelinloop te komen. Hoewel samenspelen veel wordt genoemd in die context, wordt door sommige ouders ook gezegd dat ze even het huis uit willen met hun kind en zeker in de winterperiode als de mogelijkheden buiten beperkter zijn.

Verder geeft 16% van de ouders aan dat hun kind niet naar een kinderdagverblijf of voorschool gaat en zo'n 7% van de kinderen staat op de wachtlijst voor de voorschool wat beiden als reden genoemd wordt om naar de spelinloop te komen. Voor bijna 16% van de ouders is het belangrijk dat het kind

zich verder kan ontwikkelen tijdens de spelinloop, bijvoorbeeld met betrekking tot taal. Sommige ouders noemen in die context ook de voorbereiding op de (voor)school (ruim 11%) die de spelinloop kan bieden en enkele ouders (bijna 7%) benoemen hierin bijvoorbeeld de routines van de spelinloop die herkenbaar zijn voor kinderen als ze naar de voorschool gaan, zoals het samen fruit eten en het zingen van liedjes.

Ervaringen met de spelinloop

Op de open vraag wat ouders positief of fijn vinden aan de spelinloop worden uiteenlopende antwoorden gegeven, deels overlappend met de redenen waarom ze naar de spelinloop komen. Het hebben van een fijn contact met andere ouders wordt het meest genoemd, vooral door ouders die verhuisd zijn vanuit een andere stad of een ander land. Dit biedt dan een mogelijkheid om andere mensen te leren kennen uit de buurt. Het hebben van een veilige haven, een fijne sfeer in de groep waarin iedereen zichzelf kan zijn wordt ook gewaardeerd, waarbij enkele ouders de (culturele) diversiteit van ouders en kinderen als iets positiefs genoemd wordt. Deze ouders vinden het belangrijk dat hun kind in aanraking komt met diversiteit aan culturen en talen, zeker omdat Amsterdam een diverse stad is.

Ouders noemen soms ook het aanwezige spelmateriaal als iets wat ze waarderen. Zo is er in de spelinloop soms speelgoed wat er thuis niet is, bijvoorbeeld omdat de ruimte er niet is. Maar er is ook speelgoed waar ouders misschien niet van gedacht hadden dat hun kind dat leuk zou vinden. Voor de locatie waar een speluitleen is gevestigd, betekent dit dat ouders tijdens de spelinloop ideeën opdoen voor wat ze willen lenen. Sommige ouders noemen ook dat ze het fijn vinden dat ze als ouder samen met hun kind naar de spelinloop kunnen komen. Zo kunnen ze tijd samen doorbrengen in een andere context dan de thuiscontext – quality time. Ook kunnen ouders zien hoe hun kind zich ontwikkelt en hoe hun kind omgaat met andere kinderen.

Het feit dat de spelinloop gratis is, wordt ook een aantal keren benoemd. Het wordt zowel genoemd als reden om naar de spelinloop te gaan en genoemd als positief aspect van de spelinloop. Voor sommige ouders waarvan hun kind niet naar de voorschool of kinderopvang gaat, lijkt de spelinloop te fungeren als vervanger hiervoor. Ouders willen wel de sociale contacten voor hun kind, maar hebben wellicht de financiële middelen niet om hun kind naar de voorschool te laten gaan óf vinden het fijner om zelf veel tijd met hun kind door te brengen voordat het naar school gaat.

Ouders krijgen door de spelinloop ook ideeën over wat ze thuis met hun kind kunnen doen. Zo geeft 34% van de ouders aan dat ze meer zijn gaan zingen thuis. Ze zoeken de liedjes die gezongen worden bij de spelinloop soms op en zingen met hun kind samen en doen de bewegingen erbij. Vooral ouders die de Nederlandse taal niet spreken, vinden dit heel fijn om te doen met hun kind. Soms worden bepaalde liedjes ook thuis gezongen tijdens dezelfde routines, dus een opruimliedje tijdens het opruimen van speelgoed of het liedje tijdens het eten aan tafel. Op die manier geeft het ook meer structuur aan hun dag thuis en dat vinden de ouders fijn. Sommige ouders geven aan dat ze opvoedingsroutines over hebben genomen, zoals op een vast moment fruit eten, het aan tafel zitten om te eten of het samen opruimen van het speelgoed. Verder geven ouders aan dat ze nieuwe ideeën opdoen over speelgoed en materialen die geschikt zijn voor hun kind. Dus als ze zien dat hun kind iets heel leuk vindt, proberen ze dit ook voor thuis aan te schaffen, zoals puzzels. Sommige ouders zeggen dat ze thuis meer activiteiten doen nadat ze dat op de spelinloop hebben gezien. Dit gaat vooral over

creatieve activiteiten, zoals knutselen of kleien, maar ook zingen en dansen. Zo'n 7% van de ouders geeft ook aan dat ze hebben geleerd om op een andere manier met hun kind te spelen of te stimuleren in hun ontwikkeling.

Spelinloop en toeleiding naar voorschool

Bijna 66% van de ouders die naar de spelinloop komen, hebben hun kind ook ingeschreven voor de voorschool, waarvan sommige wachten tot er een plekje vrijkomt omdat hun kind al (ruim) twee jaar oud is. Ouders verbinden zowel de spelinloop met de voorschool, als de voorschool met de basisschool. 9% van de ouders benoemt dat de spelinloop een goede voorbereiding is op de voorschool vanwege het vergelijkbare ritme en programma. Sommige ouders benoemden daarin dat het wennen op de voorschool daardoor ook makkelijker ging. Ruim 11% van de ouders noemt de voorschool een goede voorbereiding op de basisschool, zeker vanwege de aandacht voor de Nederlandse taal. Ruim 27% van de ouders geeft aan dat hun kind niet naar de voorschool gaat. Hiervoor worden uiteenlopende redenen genoemd, zoals de hoge kosten (bijna 7%), omdat het kind naar de kinderopvang gaat (bijna 7%) of daarmee samenhangend dat de openingstijden beperkt zijn waardoor het niet te combineren is met een baan (ruim 4%), of omdat ze hun kind nog te jong vinden (ruim 4%).

Relaties met medewerkers

Ouders zijn over het algemeen tevreden over de relatie die ze hebben met de medewerkers en vrijwilligers, waarbij woorden als 'aardig' of 'vriendelijk', 'lief' en 'laagdrempelig' worden gebruikt om de medewerkers te beschrijven. Verder beschrijven ouders twee soorten relaties met de medewerkers. Een deel van de ouders beschrijft een meer persoonlijke relatie waarin ze zich duidelijk welkom voelen bij de medewerkers en een gevoel van (h)erkenning ervaren. Sommige ouders beschrijven dat ze bijna een soort familieband hebben en ook privé met elkaar omgaan. Ook geven ouders aan dat de medewerker leuk is met de kinderen. Een andere groep ouders beschrijft de relatie meer als professioneel, waarbij ze refereren naar de medewerkers als 'professional'. Deze ouders noemen bijvoorbeeld dat de medewerkers veel informatie geeft en betrokken is bij de ouder en het kind. Hierbij wordt ook benoemd dat ze suggesties geeft voor speelgoed en activiteiten en hoe ouders kunnen spelen met hun kind.

Ruim 60% van de ouders geeft aan dat ze zich thuis voelen in de groep en in het contact met de medewerkers. De meeste gesprekken die ouders met de medewerkers hebben gaan over hun kind in het algemeen of over de ontwikkeling van hun kind (genoemd door meer dan de helft van de ouders). Verder gaan de gesprekken over het programma van de spelinloop of over opvoeding. Sommige ouders geven aan dat de medewerkers vertellen over andere activiteiten in de buurt of in de wijk of verwijzen ouders door naar een andere professional/instantie. Bijna 39% van de ouders zou de medewerkers om hulp of advies vragen wanneer dat nodig zou zijn en bijna 7% heeft dit weleens gedaan. Meestal gaan de hulpvragen over basale opvoedingskwesaties, zoals eten of slapen, of over de keuze voor een (voor)school. Ruim 11% van de ouders geeft aan dat de spelinloop het makkelijker kan maken om andersoortige hulp te krijgen, maar 11% geeft ook aan hiervoor specifiek naar het consultatiebureau te gaan. Bijna 7% van de ouders zegt zelf voldoende goed de weg te weten in ons systeem.

Relatie met andere ouders

Alle ouders geven aan dat het contact met andere ouders goed is. Sommige ouders gaan hier dieper op in en noemen dat het fijn is om bekenden tegen te komen (bijna 23%). Het gaat dan om het tegenkomen van ouders die ze ook in de buurt (speeltuin, kinderboerderij, bibliotheek) zien of bij de voorschool of tijdens de zwemles. Ruim 11% van de ouders vindt het leuk om nieuwe mensen te leren kennen, waarbij een deel benoemt dat vooral het internationale/interculturele karakter erg leuk is. Sommige ouders gaan ook naar de spelinloop met familieleden of vrienden. Hoewel de contacten over het algemeen goed zijn, geeft zo'n 11% van de ouders ook aan dat niet iedereen even openstaat voor contact. Soms heeft dit te maken met een taalbarrière, denken de ouders.

Ouders praten veel met elkaar over allerlei zaken. Vooral met betrekking tot hun kind, de ontwikkeling van hun kind of rondom de opvoeding van hun kind (ongeveer 64%). Ouders praten ook over onderwijs, kwaliteit van onderwijs, en keuzes voor een (voor)school (25%), maar soms gaan die gesprekken meer over het hier-en-nu, zoals tijdens het spelen op de spelinloop (9%). Bijna 30% van de ouders geeft aan ook over persoonlijke zaken te spreken, zoals het gezinsleven, werk en andere bezigheden. Ze zoeken en geven steun en advies aan elkaar (ruim 20%) en geven aan van elkaar te leren (bijna 7%).

Interviews met medewerkers

Er zijn in totaal 7 medewerkers en 5 vrijwilligers geïnterviewd van 4 verschillende locaties. Twee van deze medewerkers zijn eerst gestart als vrijwilliger en daarna doorgegroeid naar de functie van medewerker. De medewerkers hebben allemaal een sociaalpedagogische achtergrond, veelal op mbo-niveau en één medewerker met een hbo-achtergrond. De vrijwilligers hebben meestal geen specifieke opleiding gevolgd, maar bijvoorbeeld wel cursussen die aangeboden werden via de welzijnsorganisatie. De meeste medewerkers hebben al veel ervaring bij de spelinloop (10-20 jaar). Andere medewerkers werken er nu enkele jaren en dit geldt ook voor de meeste vrijwilligers. Voor de beschrijving van de resultaten wordt de generieke term 'medewerker' gebruikt en die omvat ook de antwoorden die vrijwilligers hebben gegeven. Als er een verschil is tussen medewerkers en vrijwilligers, dan zal dat expliciet benoemd worden.

Aanbod in de spelinloop

Er is een vergelijkbaar programma van activiteiten in de vier verschillende spelinlopen. Er is veel ruimte voor vrij spel met de materialen die de medewerkers van tevoren klaarzetten. Na één tot anderhalf uur wordt er gezamenlijk opgeruimd tijdens het zingen van het opruimliedje. Verder wordt er samen fruit of een gezonde snack gegeten en er wordt vaak een groepsactiviteit gedaan. Er worden Nederlandse kinderliedjes gezongen waarbij bijpassende bewegingen worden uitgevoerd. Sommige professionals noemen expliciet het programma Beweegkriebels in deze context. In sommige groepen wordt er ook nog een andere activiteit gedaan, vaak een knutselactiviteit. Het programma is herkenbaar voor ouders en kinderen. Afhankelijk van de samenstelling van kinderen op een bepaalde dag wordt er gevarieerd in het aanbod. Bijvoorbeeld de leeftijd van de kinderen wordt genoemd in de keuze voor bepaalde activiteiten, zoals knippen en plakken voor oudere kinderen en verven of kleien voor jongere kinderen. Ook de mate waarin kinderen veel energie hebben, wordt genoemd als reden om andere keuzes te maken (zoals meer beweging). Er wordt ook gewerkt met thema's, bijvoorbeeld gekoppeld aan de bibliotheek of gebonden aan seizoenen.

De manier waarop de spelinloop wordt vormgegeven en de rol die de medewerkers daarin nemen, verschilt een beetje tussen de locaties. Zo is voor 33% van de medewerkers vooral een faciliterende rol zichtbaar. Dit uit zich in het klaarzetten van de materialen en het mogelijk maken dat ouders met hun kind kunnen spelen. Daarin wordt ook wel benoemd dat ouders soms bewust moeten worden gemaakt dat zij zelf met hun kind spelen en verantwoordelijk zijn voor de kinderen. Op twee locaties heeft een medewerker gezegd dat ze ouders soms moeten aanspreken als zij op hun telefoon bezig zijn in plaats van met hun kind spelen. 25% van de medewerkers benoemt ook het organiseren van activiteiten en nog eens 25% toont betrokkenheid bij het spel van ouders en kinderen en doet daarin zelf ook actief mee.

Over het algemeen staat men open voor verschillende thuistalen, zo wordt door bijna 42% van de medewerkers gezegd dat ze zowel Nederlands als Engels gebruiken in de spelinloop en eventueel ook andere talen als dat kan en nodig is. Ook wordt er soms met handen en voeten gepraat of met hulp van een vertaalapp. Medewerkers denken dat het bijdraagt aan het welkom heten van ouders en inclusiebevorderend kan werken. Toch is er ook een kanttekening te plaatsen, zoals een medewerker die opmerkt dat ouders die een andere taal spreken met elkaar, andere ouders daarmee buitensluiten.

Ouders in de spelinloop

De ouders die naar de spelinloop komen, zijn heel divers volgens medewerkers. Die diversiteit heeft betrekking op opleidingsniveau, maar ook etnisch-culturele achtergrond of het aantal kinderen dat de ouder heeft. Hoewel er vooral moeders komen, zijn er soms ook vaders of andere familieleden. In één locatie waar vooral moeders komen, wordt aangegeven dat moeders en vaders niet altijd op één lijn zitten wat betreft de opvoeding. Daar worden moeders gemotiveerd om vader ook een keer te laten komen. In een andere locatie zijn de meeste ouders bekenden van elkaar en is er soms de neiging om kliekjes te vormen, aldus de medewerker.

De medewerkers noemen verschillende redenen waarom zij denken dat ouders naar de spelinloop komen. Hierbij voeren redenen die voor ouders van belang zijn de boventoon. Zo geeft bijna 42% van de medewerkers dat de spelinloop zorgt voor ontmoeting en gelegenheid om sociale contacten te hebben met andere ouders. Ouders kunnen ervaringen uitwisselen en steun krijgen, werd door 25% van de medewerkers genoemd. Vooral voor kwetsbare ouders, omdat ze een vrij geïsoleerd leven leiden en/of de Nederlandse taal niet machtig zijn, is dit belangrijk volgens 25% van de medewerkers. En dat heeft niet noodzakelijkerwijs te maken met opleidingsniveau; ook voor hoger opgeleide (partners van) expats wordt dit gesignaleerd. Ruim 33% van de medewerkers noemt dat ouders zich op de spelinloop welkom en geïncorporeerd voelen. Ook noemt 17% dat ouders de Nederlandse taal kunnen leren door naar de spelinloop te komen.

Daarnaast worden redenen genoemd die betrekking hebben op het kind. Zo wordt het belang van de spelinloop voor de ontwikkeling van het kind door ruim 33% van de medewerkers genoemd. Ook het kunnen spelen met een kind en het doen van activiteiten wordt door 25% van de medewerkers genoemd als een reden om naar de voorschool te komen, waarbij bijna 17% ook benoemt dat het gezamenlijke ouder-kind aspect een rol speelt. Sommige ouders komen wel naar de spelinloop maar zouden hun kind niet naar de voorschool laten gaan. Dit heeft te maken met het belang dat wordt gehecht aan de aanwezigheid van vooral de moeder. Soms zou een moeder wel willen inschrijven voor de voorschool, maar stuit dit op bezwaren van haar man.

Ouders nemen ervaringen van de spelinloop mee naar huis. Volgens de helft van de medewerkers geldt dit vooral voor opvoedingspraktijken rondom structuur en ritme thuis. Zo wordt het aan tafel gaan zitten om te eten veel genoemd als voorbeeld. Ook het opruimen van speelgoed en het zingen van het opruimliedje van de spelinloop om kinderen hierbij te ondersteunen wordt vaak genoemd. Het liedjes zingen wordt in het algemeen genoemd als voorbeeld van wat ouders thuis ook doen (33%) en sommige ouders, vooral ouders die nog niet zo goed Nederlands spreken, vragen om de liedjes op een dvd. Verder geven medewerkers aan dat ouders ideeën voor speelgoed of activiteiten meenemen naar huis. Het gaat dan bijvoorbeeld om knutselen met kinderen (25%) of meer educatieve activiteiten zoals voorlezen of memory spelen (25%). Verder geeft 25% van de medewerkers aan dat ouders ook met anderen, zoals een partner of familieleden, praten over hun ervaringen bij de spelinloop. Twee medewerkers vertellen ook dat er soms verschillende familieleden naar de spelinloop komen, zoals moeders, zussen, oma's of tantes. Dit betreft soms familieleden die met hetzelfde kind komen en in andere gevallen komen familieleden met verschillende kinderen.

Ouders horen vaak via het consultatiebureau van het bestaan van de spelinloop, aldus ruim 58% van de medewerkers. Sommige ouders worden heel actief naar de spelinloop toe geleid als er zorgen zijn over de ontwikkeling van het kind (zoals kinderen met een VE-indicatie) of over de thuissituatie (zoals een ouder die weinig sociale contacten heeft). De helft van de medewerkers geeft ook aan dat veel

ouders het via via horen en dan een keer komen kijken. Verder wordt flyeren (bijna 17%) of gebruik van social media (ruim 33%) ook genoemd door medewerkers. Daarnaast geeft 25% van de medewerkers aan zelf ook actief ouders aan te spreken in de buurt, bijvoorbeeld bij de speeltuin.

Spelinloop en voorschool

De spelinloop wordt door de meeste medewerkers gezien als voorloper van de voorschool. Er worden veel vergelijkbare elementen benoemd, zoals het werken met een vast ritme van spel, fruit eten en activiteiten aan de hand van thema's. Op een van de locaties is er ook een terugkoppeling gekomen vanuit de school dat ze merken wanneer kinderen naar de spelinloop zijn geweest. Deze kinderen weten beter wat er van ze verwacht wordt en stromen makkelijker in. Ze kunnen bijvoorbeeld op een stoeltje zitten, op hun beurt wachten en opruimen wanneer dat verwacht wordt. Anderzijds zijn er medewerkers die wel benoemen dat de spelinloop meer de nadruk op spelen heeft, terwijl de voorschool echt een voorbereiding op de basisschool is [educatiever is].

Meer dan helft van de medewerkers benoemt dat ze actief doorverwijzen naar de voorschool, maar er lijkt wel een spanningsveld te zijn op dit punt. De leeftijdsgrenzen die gehanteerd worden, verschillen tussen locaties waarmee het aanbod van de voorschool soms overlappend is met het spelinloop aanbod. Dit roept voor ouders de vraag op waar ze voor willen 'kiezen' en vervolgens voor de medewerkers hoe lang ze ouders toestaan om naar de spelinloop te komen. 25% van de medewerkers benoemt dat ouders gebruik maken van beiden. Ouders vinden het contact met de andere ouders van de spelinloop heel fijn en er valt soms een gat voor ouders als hun kind alleen naar de voorschool zou gaan, volgens de medewerkers. Twee medewerkers noemen ook dat kinderen naar de spelinloop blijven komen na de toegestane leeftijd als ze op de wachtlijst staan voor de voorschool. 33% van de medewerkers geeft aan dat kinderen niet naar de voorschool gaan waarbij de kosten als belangrijkste reden genoemd worden. Ook zijn er kinderen die maar moeilijk kunnen wennen op de voorschool en bijvoorbeeld veel blijven huilen of een ontwikkelingsstoornis hebben zoals autisme, waarvan de voorschool soms aangeeft dat het niet werkt in de groep. Deze ouders willen wel dat hun kind sociale ervaringen kan opdoen en blijven dan naar de spelinloop komen. Deze verschillende ervaringen en behoeften van ouders en hun kinderen maakt dat medewerkers het soms moeilijk vinden om hiermee om te gaan. Laten ze ouders langer naar de spelinloop komen, omdat er anders helemaal geen aanbod is voor deze kinderen, of hanteren ze de regels heel strikt om zo andere ouders de kans te geven in te stromen in de spelinloop? Verschillende medewerkers uitten hun zorgen hierover.

Relaties met ouders

De medewerkers geven allemaal aan dat ze een goede relatie hebben met de ouders. Het hebben van een vertrouwensband en het bieden van een veilige en open sfeer wordt het meest genoemd door de medewerkers (door de helft van de medewerkers). Drie medewerkers benoemen elementen van een meer persoonlijke relatie, zoals een vriendschap. Twee medewerkers benoemen juist meer de professionele aspecten en hebben het ook over het trekken van een grens. Een andere medewerker benoemt juist het omgekeerde en geeft aan dat het de vraag is hoever je als professional wil gaan in het begeleiden en helpen van ouders, in positieve zin. Ook andere medewerkers noemen voorbeelden waaruit blijkt dat de medewerkers verder gaan dan alleen het begeleiden tijdens de spelinloop. Zo

gaan sommige medewerkers mee met ouders naar gesprekken met de GGD of de (voor)school, vooral als de taal een probleem is. Verder wordt er extra moeite gedaan om ouders zich op hun gemak te laten voelen, ook bij activiteiten buiten de spelinloop, waar medewerkers dan een actieve rol in nemen, zoals meegaan naar een cursus. Daarbij vermengen werk en privé zich soms, vooral als medewerkers zelf jonge kinderen hebben. De wijze waarop de relatie met ouders wordt vormgegeven lijkt daarmee vooral samen te hangen met persoonlijke voorkeuren van medewerkers.

Medewerkers zijn het er wel over eens dat ouders zich op hun gemak voelen in de groep. 25% van de medewerkers noemt dat ouders zich veilig voelen wat blijkt uit het delen van hun gedachten en gevoelens in het contact. Daarnaast noemt 25% dat er sprake is van een bepaalde wederkerigheid in het contact en het draaien van de spelinloop groep. Ouders helpen mee met opruimen en allerhande klusjes waardoor medewerkers het gevoel hebben dat ze het echt samen als groep doen. Eén medewerker noemt nog expliciet het willen ontzorgen van ouders, zodat ouders ook even een momentje voor zichzelf hebben. Bijvoorbeeld het overnemen van een jonge baby zodat een moeder even haar handen vrij heeft.

Er wordt veel gepraat met ouders over allerlei verschillende onderwerpen. Opvoeding wordt het meest genoemd (58%) als onderwerp van gesprek, zoals zindelijkheid of omgaan met eten of slapen. Ook gesprekken over de ontwikkeling en het leren van kinderen en de (voor)school komen veel voor (bijna 42%). Er wordt dan bijvoorbeeld gepraat over waarom het belangrijk is om kinderen te stimuleren in hun ontwikkeling of hoe de voorschool kinderen helpt voorbereiden om naar school te gaan. Er wordt ook regelmatig gesproken over wat er thuis speelt (33%), zoals moeilijke omstandigheden, of over het aanbod van andere activiteiten in de buurt voor moeder en/of kind (25%). Medewerkers proberen ouders zo goed mogelijk te helpen en verwijzen zo nodig door naar bijvoorbeeld de GGD. In twee locaties komt maandelijks een opvoedadviseur van het ouder-en kindteam die individuele vragen van ouders beantwoordt tijdens de spelinloop. Wanneer er meer ouders zijn met vergelijkbare vragen, wordt er soms een bijeenkomst rondom een bepaald thema georganiseerd (zoals voeding en eetgedrag van kinderen).

Tijdens de spelinloop wordt er van ouders verwacht dat ze zich actief bezighouden met hun kind en samen met het kind spelen. Op twee locaties wordt in dat kader het telefoongebruik van ouders genoemd. Het is niet de bedoeling dat ouders bezig zijn op hun telefoon en zo nodig worden ze daarop aangesproken. Verder begeleiden de medewerkers de ouders door suggesties te doen voor speelgoed, zoals een puzzel passend bij de leeftijd, of voor hoe ze met hun kind kunnen spelen, bijvoorbeeld een spelletje met balletjes gooien wanneer kinderen fysiek wat onrustig worden. Sommige medewerkers zien zichzelf als rolmodel en doen voor hoe ouders kunnen spelen met hun kind, met de verwachting dat ouders dit gedrag oppikken en dan het spel overnemen. Andere medewerkers spelen mee en zijn daarmee onderdeel van het spel of de activiteit. De voorbeeldfunctie is impliciet en wordt ook niet altijd als zodanig benoemd door de medewerkers. Deze medewerkers zien vooral het belang van het gezamenlijk plezier hebben in het spelen en het meedoen als manier om verschillende ouders te betrekken.

Contacten tussen ouders onderling

Alle medewerkers geven aan dat de contacten tussen de ouders op de groep over het algemeen goed zijn. Twee medewerkers benoemen wel dat er soms meningsverschillen of spanningen zijn tussen

ouders. Soms ontstaan die door verschillen in opvoedingsideeën die tot uiting komen als er bijvoorbeeld iets tussen de kinderen gebeurt, zoals speelgoed dat afgepakt wordt of een ruzie tussen kinderen. De manier waarop ze de contacten tussen ouders beschrijven verschilt. Zo zijn er medewerkers die aangeven dat de relaties zo goed zijn dat ze ook buiten de spelinloop contact hebben met elkaar (bijna 42%). Ruim 33% van de medewerkers benoemt dat er echte vriendschappen worden gesloten. En twee medewerkers noemen het onderdeel zijn van een groep in deze context. Sommige medewerkers proberen echt een groepsgevoel te bevorderen door de groepsactiviteiten met de kinderen (samen fruit eten, zingen en dansen) en één medewerker geeft aan dat er jaarlijks gezamenlijke eetmomenten zijn met de ouders, bijvoorbeeld een gezamenlijk ontbijt, om de groepsvorming te bevorderen. Ook het gebruiken van een groepsapp wordt door twee medewerkers genoemd als middel om de ouders onderdeel van een groep te maken. Weer een andere medewerker geeft aan ouders meer te betrekken en contacten te stimuleren door bijvoorbeeld te vragen om te vertalen voor een andere ouder. Twee medewerkers benoemen alleen dat ouders met elkaar praten op de vraag hoe de relaties tussen de ouders onderling zijn.

In een vervolgvraag geven alle medewerkers aan dat ouders met elkaar praten als ze op de spelinloop zijn. De onderwerpen waarover gepraat wordt variëren, maar de focus ligt vooral op de kinderen. Ruim 42% van de medewerkers geeft aan dat er vooral over de kinderen wordt gepraat. Dit gaat bijvoorbeeld over de ontwikkeling of opvoeding (25%) of over de (voor)school (25%). Er wordt ook regelmatig over de thuissituatie gesproken (33%) waarbij het in de groep met veel expats ook vaak gaat over culturele verschillen in opvoeding en onderwijs en over het Nederlandse (opvang en onderwijs) systeem. Het uitwisselen van ervaringen staat centraal in de gesprekken. Ouders zijn benieuwd naar de ervaringen van andere ouders en medewerkers mengen zich niet altijd in deze gesprekken. Soms delen medewerkers ook hun eigen ervaringen met hun kind(eren) of culturele verschillen aangezien de medewerkers zelf ook divers zijn in hun achtergrond.

Locatie 1 Nieuw-West

Deze locatie is gevestigd in Huis van de Wijk het Pluspunt en biedt ook een speluitleen voor ouders. De groep is vijf dagen per week geopend van 9.20-11.30 en is bedoeld voor ouders en kinderen van 0-2 jaar. Er komt één keer per maand iemand van het OKT op de groep zodat ouders vragen kunnen stellen over ontwikkeling en opvoeding. Er komen voornamelijk ouders met een Mediterrane achtergrond, zowel lager als hoger opgeleid. Een groot deel van de ouders komt al een hele tijd naar de spelinloop. Normaliter komen ouders één keer per week en melden zich vooraf aan. Ouders die op verwijzing van het consultatiebureau komen, mogen twee keer per week komen.

Vanwege de combinatiefunctie met de speluitleen zijn er veel verschillende speelmaterialen beschikbaar, waaronder veel houten puzzels. De ruimte is wat beperkt hier, maar er zijn wel enkele speelplekken te onderscheiden. Het samen eten en groepsactiviteiten vinden aan de tafel plaats, achter in de ruimte. Het zingen van de liedjes, met bijbehorende bewegingen, worden gedaan in een staande kring in het midden van de ruimte. De opvoedkundige functie blijkt onder meer uit de posters aan de muren. Er blijkt een taalbeleid (Nederlands) en het is duidelijk wat er van ouders verwacht wordt (geen telefoons en verantwoordelijkheid nemen voor je kind). Tijdens de bezoeken blijkt een gezellige drukte, maar dit maakt het wat moeilijker om verschillende soorten spel tegelijk te hebben, zoals ruimtelijk-motorisch spel (glijden van de glijbaan of fietsen) en het bouwen met de blokken. Deze materialen staan namelijk op dezelfde plek, waar ook een poppenwagen en poppenwiege staan.

Op basis van de interviews van de medewerkers en de ouders komt een beeld naar voren van een groep waar ouders zich over het algemeen prettig en op hun gemak voelen. De medewerkers stellen zich op als professional vanuit een sterke betrokkenheid. Ouders voelen zich gezien en kunnen altijd bij de medewerkers terecht kunnen voor een praatje of advies. Medewerkers stimuleren ouders om samen met hun kind bezig te zijn en vervullen daarin een voorbeeldfunctie. De contacten tussen ouders onderling worden wisselend beschreven. Over het algemeen is men positief maar er zijn verschillende ouders die benoemen dat niet alle ouders even open staan voor contact. Soms heeft dit te maken met een taalbarrière, als ouders (nog) niet goed Nederlands spreken. Er is ook een ouder die benoemt van groep gewisseld te zijn omdat ze zich in de andere groep niet helemaal prettig voelde. Ze beschreef de groep als een cultureel eenzijdige groep met ouders van een andere culturele en religieuze achtergrond dan zij zelf had. De groep bestaat uit ouders die elkaar al kende voordat ze naar de spelinloop kwamen, familie of bevriend met elkaar, en ouders die elkaar daar ontmoeten. De laatste groep ziet elkaar niet of nauwelijks buiten de spelinloop, volgens de gesprekken met ouders.

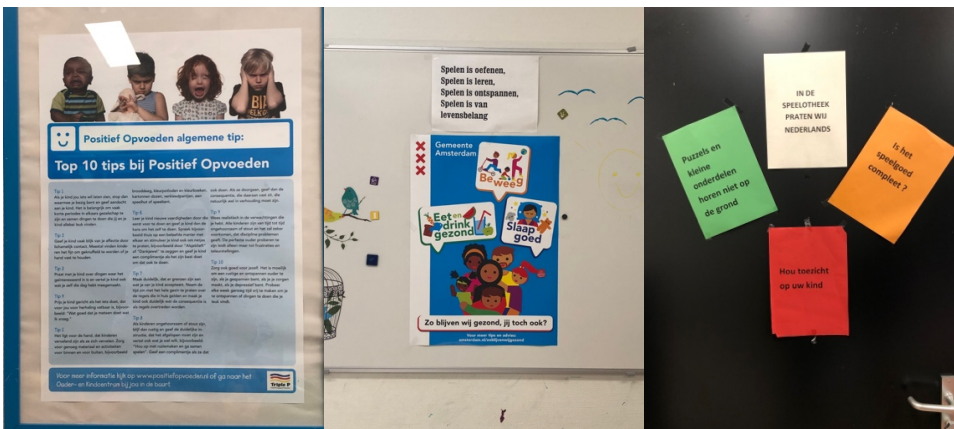
Uit het gesprek met de JGZ-verpleegkundige blijkt dat er veel wordt ingezet op het motiveren van ouders om naar de spelinloop te gaan. Het wordt gezien als een belangrijke eerste stap richting de voorschool. Ouders worden in het 11- en 14 maanden gesprek geïnformeerd en geënthousiasmeerd voor de spelinloop. Als ouders ervoor open staan worden de contactgegevens doorgegeven aan de medewerkers van de spelinloop en die bellen op voor een kennismaking. De toeleiding lijkt succesvol (rond de 85% rond het moment van het interview). Redenen om niet te gaan zijn dat ouders een kind te jong of te kwetsbaar vinden (kind is onrustig of eenkennig) of dat het niet lukt om te combineren met andere verantwoordelijkheden. Ook zijn er ouders die erg op zichzelf zijn en/of de taal (nog) niet goed spreken. Er wordt geprobeerd om die ouders over de streep te trekken. Doelgroepkinderen mogen twee keer per week komen, al lukt dat voor ouders niet altijd. Andere kinderen mogen één keer per week komen, al zijn er ook ouders die liever vaker komen. Er zijn korte lijntjes tussen het consultatiebureau en de spelinloop waardoor het lukt om snel te schakelen.

De ruimte is langwerpig met een ronde tafel waar de medewerkers aan zitten, ook om de speluitleen te doen en lage tafels met stoelen voor de kinderen en hun ouders. De ouders zaten vaak op de bank en daarnaast aan de kleine tafels. Er is koffie en thee voor de ouders.

Er hangen posters over Positief Opvoeden en over de verwachtingen van ouders in de spelinloop. De medewerker is getraind in Positief Opvoeden en gebruikt deze kennis ook tijdens de spelinloop.

Locatie 2 Noord

Deze locatie is gevestigd in Huis van de Wijk Waterlandplein. Er komt één keer per maand iemand van het OKT op de groep zodat ouders vragen kunnen stellen over ontwikkeling en opvoeding. Er zijn twee ruimtes waar een spelinloop groep is die beiden één dag per week open zijn van 10-11.30 uur. Er is boven een grote ruimte en beneden in de bibliotheek is een kleinere ruimte die afsluitbaar is met een harmonicadeur. De kleinere groep werkt op inschrijving omdat de ruimte beperkt is. Soms, als de groep al vol zit, komen er toch ouders die aan de kant van de bibliotheek blijven. Er wordt dan soms wat over en weer gelopen. De groepen zijn bedoeld voor kinderen van 0-4 jaar. Over het algemeen komen er veel ouders met een Mediterrane achtergrond, waarvan een deel al een hele tijd komt. Er zijn ook enkele (nieuwe) ouders met een Nederlandse achtergrond of uit Azië. Sommige ouders praten onderling in hun thuistaal.

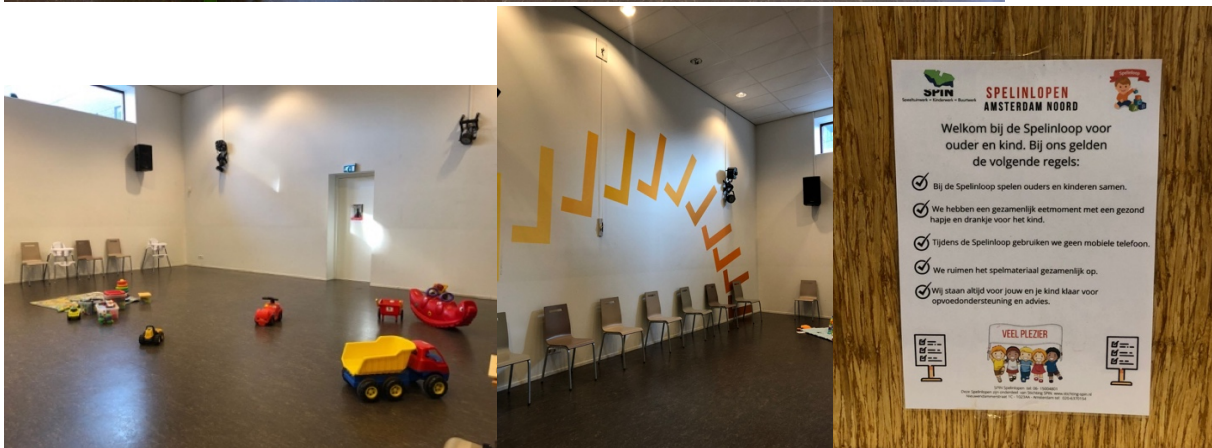
Deze groepen moeten elke keer dat ze starten helemaal ingericht worden met materialen omdat de ruimtes ook voor andere doeleinden worden gebruikt. Gezien de grote leeftijdsrange zijn er verschillende materialen beschikbaar. Ook de verschillende groottes van de ruimtes zorgen voor verschil in het speelmateriaal dat klaargezet wordt. Zo staat materiaal voor ruimtelijk-motorisch spel alleen in de grote ruimte. Ook vinden de meeste activiteiten, zoals sporten voor ouders en kinderen, hier plaats. In deze locatie komen ook baby's en daar is de inrichting ook op aangepast met speelkleedjes op de grond. Aan de tafel kunnen puzzels of kleine spelletjes worden gedaan, zoals memory. Als er meerdere oudere kinderen komen, dan worden soms andere materialen gepakt of activiteiten georganiseerd. De banken en stoelen worden verspreid door de ruimte neergezet om ouders te stimuleren zich te verspreiden over de groep en niet allemaal op een kluitje te gaan zitten. Er gaan ook ouders op de grond zitten, vooral bij de jongere kinderen. Het liedjes zingen en (fruit) eten wordt aan de tafel gedaan.

Op basis van de interviews blijkt dat ouders positief zijn over de medewerkers. Sommigen van hen hebben ook privé contact met hen en ze zien een van de medewerkers ook bij de speeltuin en buitenactiviteiten. Ouders zijn overwegend positief over het contact met andere ouders, vooral als ze kinderen van dezelfde leeftijd hebben. Sommige ouders hebben ook buiten de spelinloop contact met elkaar en spreken bijvoorbeeld af voor een speeldatum met hun kind of spreken elkaar bij de voorschool. De medewerker geeft aan dat 8 van de 10 mensen elkaar kennen uit de buurt en dat ze naar elkaar toe trekken, de medewerker noemde het een beetje klikjesvorming. Hoewel de medewerker ook zegt dat ze over het algemeen open staan voor andere ouders.

Uit het gesprek met een JGZ-verpleegkundige blijkt dat ze ouders actief informeren over de spelinloop, vaak tijdens het 11 maanden consult. Dit doen ze vooral bij ouders die wat geïsoleerd leven en/of als kinderen baat zouden kunnen hebben bij wat meer aandacht voor spelen en ontwikkelen. Ze leggen uit wat het inhoudt en waarom het goed is voor ouder en kind. Er is niet altijd een duidelijke follow-up om te kijken of een ouder er daadwerkelijk naartoe is gegaan. Aangezien het consultatiebureau fysiek op een andere locatie zit, kunnen medewerkers niet meelopen met ouders om eventuele drempels weg te nemen wat op andere locaties soms wel gebeurt. Tijdens de maandelijkse aanwezigheid op de spelinloop stellen ouders allerlei vragen, veel over de voorschool maar ook over eten en slapen. Soms komen er vragen over het gedrag van een kind. Van de ene kant is de aanwezigheid van een OKT-adviseur laagdrempelig, maar vanwege groepsvorming kunnen ouders ook volhouden dat alles goed gaat, aldus de verpleegkundige.

De bovenste twee foto's laten de kleinere ruimte zien die in de bibliotheek zit, en foto's 3 en 4 tonen de aansluitende bibliotheekruimte. Als de groep vol is, komen er soms ouders naar de bibliotheek waardoor er wat overloop is van de spelloop naar de bibliotheek en vice versa. In de grote ruimte, zie hieronder, zijn verschillende speelplekjes ingericht met stoelen tegen de muren aan. De huisregels van de spelloop hangen hier op een voor ouders herkenbare plek.

SPIN **SPELINLOPEN**
AMSTERDAM NOORD

Welkom bij de Spelinloop voor ouder en kind. Bij ons gelden de volgende regels:

- ✓ Bij de Spelinloop spelen ouders en kinderen samen.
- ✓ We hebben een gezamenlijk eetmoment met een gezond hapje en drankje voor het kind.
- ✓ Tijdens de Spelinloop gebruiken we geen mobiele telefoon.
- ✓ We ruimen het speelmateriaal gezamenlijk op.
- ✓ Wij staan altijd voor jou en je kind klaar voor opvoederondersteuning en advies.

VEEL PLEZIER

De Spelinloop is een initiatief van de Stichting Spelplek Amsterdam Noord, in samenwerking met de gemeente Amsterdam, de bibliotheek en de kinderopvang.

Locatie 3 Zuid

Deze locatie is gevestigd in een gymzaal achter een school. Deze locatie is voor ouders met kinderen van 0-2½ jaar en is één dag per week open van 9-11.30 uur. De groep die hier komt is heel divers uit alle werelddelen en bestaat voor een groot deel uit (partners) van expats. De medewerker is eerst als ouder naar de spelinloop gekomen voordat zij als medewerker aan de slag is gegaan. We hebben ook een andere locatie bezocht die in de buurt ligt en waar deels dezelfde ouders komen. Deze locatie is ook één keer per week open van 8.45-11.45 uur. Deze locatie trekt wat meer ouders, ook lager opgeleide ouders, met een niet-Nederlandse achtergrond. In beide locaties worden verschillende talen gesproken en Engels wordt het meest gebruikt als voertaal. Enkele ouders komen al wat langer, maar er waren ook relatief veel nieuwe ouders.

De ruimte wordt ook door andere organisaties gebruikt en alles moet dus klaargezet en weer opgeruimd worden. Er zijn verschillende speelhoekjes gecreëerd waarin voldoende ruimte is voor verschillende soorten spel. Er is voldoende ruimte voor grof-motorisch spel (er is ook een kleine trampoline die niet op de foto's staat). Er zijn geen stoelen en de ouders zitten veelal bij hun kind op de grond tijdens het spelen. Er wordt ook fruit gegeten en er worden liedjes gezongen met bewegingen. Dit gebeurt in een (staande) kring midden in de ruimte zodat er voldoende bewegingsvrijheid is. Er worden op de andere locatie, waar een grote tafel staat, ook activiteiten gedaan met de kinderen zoals knutselen. Op deze locatie is ook een lege gymzaal beschikbaar die gebruikt wordt voor verschillende activiteiten.

Op basis van de interviews blijkt er een hele open, positieve en welkome sfeer. Veel van de ouders geven aan ook buiten de spelinloop contact te hebben met zowel de medewerkers als de andere ouders. Vooral voor de (partners van) expats blijkt de spelinloop bij te dragen aan de integratie en het gevoel van inclusie in de stad/wijk. Hoewel de diversiteit aan culturen en talen heel groot is, blijkt dit meestal geen belemmering te vormen. Soms worden gesprekken in de thuistaal gevoerd, maar er wordt net zo makkelijk omgeschakeld naar het Engels. Er wordt relatief weinig Nederlands gesproken en één nieuwe Nederlandssprekende moeder gaf aan dat ze dat wel een beetje lastig vond. Desondanks is er veel (non-verbale) communicatie en ook deze moeder voelde zich welkom door de open en enthousiaste houding van de medewerker. Deze ouders lijken veel plezier te beleven aan de Nederlandse liedjes, ook als ze de tekst nog niet kennen.

De JGZ-verpleegkundige geeft aan dat ze bij het bezoek rondom 8 weken al vraagt naar de mate waarin ouders sociale contacten en interacties hebben met anderen en benoemt dan ook de spelinloop. Zeker omdat er ook veel (partners) van expats in de doelgroep zitten, die nog niet zo'n groot netwerk hebben. Verder wordt het ook tijdens het 14 maanden consult benoemd.

De ruimte is groot en biedt veel mogelijkheden voor spel. Er worden knusse speelplekjes gecreëerd waardoor kinderen van verschillende leeftijden kunnen exploreren en daarin worden gevolgd door hun ouders. Er zijn veel verschillende materialen die geschikt zijn voor een brede leeftijdsrange.

Locatie 4 Zuidoost

Deze locatie is gevestigd in een Buurthuis en is drie keer per week geopend van 9.30-12 uur. De groep is bedoeld voor kinderen van 0-4 jaar. De groep ouders is heel divers en komt van alle werelddelen, inclusief nieuwkomers en enkele (partners van) expats. Er zijn ouders die al wat langer komen, maar er zijn ook relatief veel ouders die nieuw zijn. Er wordt niet met inschrijving gewerkt en ouders kunnen gewoon binnen lopen. Niet alle ouders zijn er vanaf het begin bij. Sommige ouders komen wat later, tegen de tijd dat er gezamenlijke activiteiten zijn. Er wordt soms ook Engels gesproken door ouders die nog niet (voldoende) Nederlands spreken.

De ruimte is groot wat de mogelijkheid geeft voor veel verschillende soorten spel. De spelplekjes zijn zo ingericht dat er zowel grof-motorisch spel als rustiger spel kan plaatsvinden. Er is voldoende ruimte voor de ouders om dicht bij hun kind te zitten. Kinderen bewegen zich vrij door de ruimte en er wordt gerend en gefietst. Er is relatief lang vrij spel. Het zingen van de liedjes met bewegingen gebeurt in een kring in het midden van de ruimte.

Uit de interviews blijkt dat ouders het fijn vinden in de groep. Ze hebben goed contact met de medewerkers en sommigen hebben ook al een goed contact met andere ouders. Ze spreken soms ook buiten de groep af. Dit geldt (nog) niet voor alle ouders, maar er zijn ook relatief veel nieuwe ouders op deze locatie. Enkele ouders merken op dat er grote diversiteit is in de achtergronden van ouders, niet alleen etnisch-cultureel maar ook wat betreft opleidingsniveau. Enkele ouders noemen dat ze zijn veranderd van locatie. Ze komen nu hier omdat ze het prettiger vinden met zowel de medewerkers als de ouders.

Uit het gesprek met de JGZ-verpleegkundige blijkt dat ze ouders actief informeren over de spelinloop tijdens het 11 maanden consult. Bij een volgende afspraak wordt vaak even gevraagd of ze zijn gegaan. De meeste ouders zijn enthousiast, maar niet iedereen krijgt het organisatorisch voor elkaar om te gaan. Zo zijn er alleenstaande ouders of ouders met 2 of 3 banen voor wie het heel moeilijk te realiseren is. Soms is er een taalbarrière en dan is het moeilijk uitleggen wat de spelinloop inhoudt. Medewerkers lopen dan even samen met de ouders naar een spelinloop toe om het te laten zien.

Er is een grote zaal die ingericht wordt voor de spelinloop en daarna weer wordt opgeruimd. Er worden verschillende speelplekjes gecreëerd met speelgoed voor verschillende leeftijden. Er zijn veel matten en speelkleden voor kinderen en ouders om op te zitten, ook voor de jongste kinderen. De tafels zijn ingericht met (steeds wisselende) boekjes en puzzels en hier wordt ook met elkaar aan gegeten en gedronken.

Beschouwing en conclusie

De spelinloop is een laagdrempelig en gratis aanbod voor ouders met kinderen in de voorschoolse leeftijd. Er zijn drie doelen die de spelinloop poogt te bereiken, namelijk i) het begeleiden van ouders bij het stimuleren van de ontwikkeling van hun kind(eren), ii) het bieden van een ontmoetingsplaats voor ouders om sociaal isolement tegen te gaan en iii) de ouders bekend maken met de voorschool en hen stimuleren om hun kind aan te melden. Aan de hand van de literatuurstudie en de interviews met medewerkers en ouders wordt gereflecteerd op deze doelen.

Op basis van de literatuurstudie lijkt de opzet van de spelinloop in Amsterdam het best te passen bij de zogenaamde 'supported playgroups'. De wijkgerichte spelinlopen worden begeleid door een professional aan de hand van vooraf opgestelde doelen. Er is een vast programma van begeleid spel, zingen en bewegen, een gezamenlijk eetmoment en eventueel een andere groepsactiviteit, zoals knutselen waarin een actieve rol van ouders wordt verwacht. De medewerkers vervullen een faciliterende en begeleidende rol en zijn beschikbaar voor gesprekken en advies.

Hoewel alle medewerkers empowerment van ouders stimuleren, blijken er wat verschillen in nuance. Zo lijkt het aanbod in Nieuw-West vooral te vertrekken vanuit een sociaal welzijnsperspectief met een sterkere educatieve focus die overeenkomsten vertoont met het aanbod en de werkwijze in de voorschool. Het aanbod in Zuid lijkt meer gericht op het versterken van de sociale relaties en verbinding ('belonging'; Talbot, 2013). Deze verschillen in benadering kunnen (deels) te maken hebben met de verschillen in achtergrond en ervaring van de betreffende medewerkers. Daarnaast kunnen verschillende behoeften van ouders ook een rol spelen. De populatie in Zuid bestaat voor een groter deel uit nieuwkomers en (partners van) expats, dus ouders die nog niet zoveel ervaring hebben met het Nederlandse (onderwijs) systeem en nog minder sterk geworteld zijn in de buurt. Een sterkere relationele oriëntatie past hier wellicht beter bij.

Wat betreft het eerste doel, blijkt uit de gesprekken met ouders dat het bezoeken van de spelinlopen niet alleen leuk en gezellig is, maar ook dat zij meer inzicht krijgen in de ontwikkeling van hun kind. Tijdens de spelinloop kunnen ze meer gerichte aandacht besteden aan hun kind en zien ze hoe hun kind zich ontwikkelt en gedraagt ten opzichte van andere kinderen. Door de aanwezigheid van andere speelmaterialen, zien ze meer spelmogelijkheden en ontdekken ze andere of nieuwe interesses van hun kind(eren). Daarnaast geven ouders aan dat ze ook ideeën voor spel en activiteiten, en vooral opvoedingspraktijken mee naar huis nemen. De vaste structuur en routines vinden ouders fijn en dat maakt het aanbod herkenbaar voor zowel ouders als kind(eren), vooral als ze de overstap naar de voorschool maken. Ouders passen sommige praktijken ook thuis toe, zoals het eten aan tafel of het samen opruimen tijdens het zingen van het opruimliedje. Ouders zeggen ook thuis meer aandacht aan de ontwikkeling te besteden, door meer voor te lezen, (memory) spelletjes te spelen, te puzzelen of creatief bezig te zijn (knutselen of kleien).

De spelinlopen bieden duidelijk een ontmoetingsplaats, het tweede doel, zeker voor ouders die nog niet zoveel sociale contacten hebben. In sommige spelinlopen komen ouders hier al samen naartoe of ontmoeten elkaar vooral daar. In andere spelinlopen ontstaan vriendschappen en zijn er ook (regelmatig) contacten buiten de spelinloop om. Zeker in de locaties waar een groepsapp is voor de ouders, wordt dit ook gebruikt om bijvoorbeeld in vakantieperiodes (als de spelinlopen gesloten zijn) met elkaar af te spreken, zoals in de plaatselijke speeltuin. Sommige medewerkers stimuleren dit zelf ook of initiëren dit soort contacten. Onder de geïnterviewde ouders waren ook enkele ouders die geen

(groot) sociaal netwerk hebben in Amsterdam en de behoefte hadden om uit hun isolement te komen. Dit speelt zowel bij ouders die al lang in Nederland/Amsterdam wonen als ouders die hier nieuw zijn.

De samenstelling van de groepen verschilt per locatie. In de ene groep was de diversiteit heel groot en gebalanceerd en vonden ouders dit juist een pluspunt. De diversiteit in een andere groep was minder groot met een dominante culturele groep wat ook risico's met zich kan meebrengen, zoals gevoelens van uitsluiting (Mulcahy e.a., 2010). De begeleidende rol van de medewerker is dan essentieel om de groepsprocessen en inclusie te bevorderen. Het omgaan met verschillende thuistalen blijkt complex. Om ouders zich thuis te laten voelen, kan het belangrijk zijn om gebruik van eigen talen toe te staan. Tegelijkertijd kan dit uitsluiting van anderen tot gevolg hebben. Echter, een te sterke focus op de Nederlandse taal kan een obstakel vormen voor ouders die de taal (nog) niet machtig zijn. Dat kan op voorhand al uitsluiting in de hand werken. Het gebruik van verschillende talen kan ook een brug slaan tussen ouders als ze elkaar hierin kunnen steunen door bijvoorbeeld ouders te laten vertalen.

Ouders komen op verschillende manieren binnen bij de spelinlopen. Globaal zijn er twee typen ouders te onderscheiden. De eerste groep is actief op zoek naar activiteiten om te doen met hun kind en komt veel buiten de deur, in de bibliotheek, in het zwembad, in de speeltuin. Als zij op deze plekken flyers tegenkomen van de spelinloop, zijn ze vaak geïnteresseerd en komen een keer kijken. Er zijn ook ouders die online actief op zoek gaan naar aanbod en dan is het spelinloop aanbod kennelijk redelijk goed vindbaar. Verschillende ouders hebben de spelinlopen op die manier gevonden. Er zijn ook online oudergroepen waar deze informatie gedeeld wordt. Ook wordt er via via veel gedeeld tussen ouders.

De andere groep ouders is minder actief en meer aan huis gebonden. Het is de vraag of deze ouders die niet of nauwelijks sociaal actief zijn al voldoende goed bereikt worden. Consultatiebureaus spelen een grote rol in het informeren van ouders en in sommige gevallen ook in het actief toeleiden naar de spelinlopen. Maar er blijken wel verschillen tussen locaties in de mate waarin het consultatiebureau een actieve rol speelt. Hoewel er flyers van de spelinloop liggen op de tafels of aan de muur hangen, wordt het niet altijd even actief onder de aandacht gebracht. Er zijn verschillen in wanneer het spelinloop aanbod voor het eerst geïntroduceerd wordt. Bij de ene locatie is dit al bij 8 weken, terwijl andere locaties het tijdens het 11 of 14 maanden consult ter sprake brengen.

Het fysiek in hetzelfde gebouw zitten maakt de toeleiding makkelijker omdat medewerkers eventueel mee kunnen lopen en ouders kunnen introduceren bij de spelinloop medewerkers. Ook het hebben van korte lijntjes tussen de medewerkers van het consultatiebureau en de spelinlopen kan helpen om ouders toe te leiden en op te volgen of ze daadwerkelijk aan komen. Op dit punt zijn nog wel verdere verbeteringen mogelijk (bijvoorbeeld monitoring van verwijzen en opvolging; meer samenwerking en uitwisseling tussen spelinloop en consultatiebureau bijvoorbeeld). De wijze waarop de toeleiding naar de voorschool verloopt, lijkt goed te werken in het realiseren van het beoogde bereik. Een soortgelijke benadering zou ook voor de spelinloop kunnen werken. Dat betekent dat het ter sprake brengen van het spelinloop aanbod standaard onderdeel van het oudergesprek op het consultatiebureau kan zijn en dat er (nog actiever) wordt opgevolgd door bijvoorbeeld te monitoren bij de spelinloop of ouders aankomen en eventueel een follow-up doen richting ouders.

Er zijn verschillende redenen waarom ouders naar de spelinloop komen. Het valt op dat de motivatie om naar de spelinloop te komen in eerste instantie het kind betreft. Ouders vinden het belangrijk dat hun kind sociale contacten heeft en kan spelen met leeftijdsgenootjes. De leeftijd van het kind speelt hierin wel een rol. Vanaf een bepaalde leeftijd, wat verschilt per ouder maar rondom 1½-2 jaar, vinden

ouders het contact met leeftijdsgenoten steeds belangrijker. Als ouders eenmaal naar de spelinloop komen en gevraagd wordt wat ze er fijn aan vinden, dan worden ook veel aspecten genoemd die henzelf als ouder betreft, naast de voordelen voor hun kind. Ouders vinden het prettig om andere ouders te ontmoeten en ervaringen uit te wisselen. Ze ervaren steun van zowel de andere ouders als van de medewerkers. Het is deze laagdrempelige vorm van 'social support' die ouders waarderen. Mochten ze vragen hebben of de behoefte aan advies rondom de opvoeding of ontwikkeling dan kan dat ook gemakkelijk. Echter, dit staat niet voorop. De spelinloop lijkt daarmee voor een sociale functie te vervullen voor ouders en kinderen. De rol die de medewerkers spelen in het creëren van een fijn en veilig groepsklimaat is hierin essentieel. Over het algemeen bieden medewerkers een welkome sfeer met een gezellig kopje koffie of thee en een praatje bij binnenkomst. De medewerkers komen veelal uit de wijk en hebben verschillende etnisch-culturele achtergronden. Dit draagt bij aan het vinden van (h)erkenning voor ouders.

Er lijken een aantal redenen te zijn waarom ouders niet naar de spelinloop komen. Allereerst worden organisatorische redenen genoemd zoals het niet kunnen combineren met (betaald) werk vanwege de openingstijden van de spelinloop. Ook zijn er ouders die er tegenop zien om naar de spelinloop te komen, omdat ze erg op zichzelf zijn en/of één of meer barrières ervaren. De taalbarrière wordt vaak genoemd en in de praktijk blijkt het soms ook lastig voor deze ouders om hun plek te vinden in de groep. Soms haken ouders af en komen niet meer naar de spelinloop ondanks inspanningen van de medewerkers. Een andere barrière die afgeleid kan worden uit de verschillende gesprekken is de bereikbaarheid van de spelinloop. Sommige ouders zijn afhankelijk van openbaar vervoer of moeten alles lopend doen, dus de afstand van de spelinloop in combinatie met de bereikbaarheid kunnen ook een rol spelen in het bereiken van de ouders die er (het meest) baat bij zouden kunnen hebben.

Wat betreft het derde doel van de spelinlopen, de toeleiding naar de voorschool en daarmee vergroting van het bereik, ontstaat er een wisselend beeld. Enerzijds zien ouders de spelinloop als opstapje naar de voorschool. Ze merken dat hun kind makkelijker kan wennen omdat er veel overeenkomsten zijn in het programma. Kinderen herkennen de routines en weten beter wat er van ze verwacht wordt. Tegelijkertijd zien ouders niet veel (grote) verschillen tussen de spelinloop en de voorschool en de mogelijke baten (beter voor ontwikkeling van hun kind) wegen niet altijd op tegen de kosten. Ouders die geen gebruik maken van de voorschool noemen vrijwel allemaal de (gepercipieerde) hoge kosten van de voorschool als barrière. Een andere reden waarom ouders misschien liever naar de spelinloop blijven komen, heeft te maken met hun eigen ervaringen in de spelinloop. Ze waarderen de contacten met andere ouders en het onderdeel zijn van een groep. Vooral voor ouders die erg afhankelijk zijn van de spelinloop voor de sociale contacten en de ervaren steun, betekent dit mogelijk dat ze terugvallen in hun sociale isolement wanneer hun kind naar de voorschool gaat.

Conclusie

Het huidige onderzoek biedt eerste aanwijzingen dat de spelinloop een belangrijk onderdeel is in het aanbod voor jonge gezinnen in Amsterdam, zeker met het oog op het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen. De uitvoering van de spelinloop varieert evenals de populatie ouders die er gebruik van maakt. Daarmee kunnen er (grote) verschillen zijn in de behoeften van ouders en hun kinderen. De medewerkers lijken dit wel op hun netvlies te hebben, maar hier adequaat op inspelen lijkt in de praktijk soms lastig. Het is soms zoeken naar een goede balans tussen de ontmoeting van ouders faciliteren en de ontwikkeling van kinderen centraal stellen. Ofwel de balans

tussen veel vrij spel bieden om de interacties tussen ouders de kans te geven of het bieden van groepsactiviteiten die ook stimulerend zijn voor kinderen. De medewerkers hebben een belangrijke rol in het begeleiden van het groepsproces, het bevorderen van inclusie van ouders en kinderen en het ondersteunen van ouders in het stimuleren van de ontwikkeling van hun kind(eren). Verder is het bereik van ouders een aandachtspunt. Hoewel er al veel ouders de weg weten te vinden naar de spelinloop, is er een groep ouders die nog niet bereikt wordt en die er waarschijnlijk veel baat bij kan hebben. Meer (tijds)investering in het benaderen van ouders en een verdere samenwerking met het consultatiebureau zouden het bereik verder kunnen vergroten.

Referenties

- Bektas, G., Boelsma, F., Wesdorp, C. L., Seidell, J. C., Baur, V. E., & Dijkstra, C. (2021). Supporting parents and healthy behaviours through parent-child meetings a qualitative study in the Netherlands. *BMC Public Health, 21*, 1169.
- Davies, F. & Harman, B. (2017). A qualitative exploration of mothers who reject playgroup. *Australian Social Work, 70*(3), 276-288
- Deadman, L. & McKenzie, V. L. (2020). More than play: The impact of playgroup participation on culturally and linguistically diverse parents' and caregivers' degree of social support, connectedness and self-efficacy. *The Educational and Developmental Psychologist, 37*, 75-82.
- Frydenberg, E., Deans, J., Liang, R. (2019). Parents and children's coping: Building resilience and wellbeing in the early years. *Social Indicators Research, 145*, 629-640.
- Fuller, A. B., Byrne, R. A., Golley, R. K., & Trost, S. G. (2019). Supporting healthy lifestyle behaviours in families attending community playgroups: parents' perceptions of facilitators and barriers. *BMC Public Health, 19*, 1740
- Geens, N., Roets, G., & Vandenbroeck, M. (2014). Informal social support in contexts of diversity: shaping the relationship between public and the private sphere. *Health & Social Care in the Community, 32*(5), 532-540.
- Geens, N. & Vandenbroeck, M. (2013). Early childhood education and care as a space for social support in urban contexts of diversity. *European Early Childhood Education Research Journal, 21*(3), 407-419.
- Geens, N., Roets, G., & Vandenbroeck, M. (2017). Parents' perspectives of social support and social cohesion in urban contexts of diversity. *European Journal of Social Work, 22*(3), 423-434
- Hancock, K., Lawrence, D., Mitrou, F., Zarb, D., Berthelsen, D., Nicholson, J., & Zubrick, S. (2012). The association between playgroup participation, learning competence and social-emotional wellbeing for children aged four-five years in Australia. *Australasian Journal of Early Childhood, 37*(2), 72-81.
- Hancock, K. J., Cunningham, N. K., Lawrence, D., Zarb, D., & Zubrick, S. R. (2015). Playgroup participation and social support for mothers and young children: A longitudinal cohort study. *PLOS one 10*(7), e0133007
- Harman, B., Guilfoyle, A., & O'Connor, M. (2014). Why mothers attend playgroup. *Australasian Journal of Early Childhood, 39*(4), 131-137.
- Hoshi-Watanabe, Musatti, T., Rayna, S, & Vandenbroeck, M. (2015). Origins and rationale of centres for parents and young children together. *Child and Family Social Work, 20*, 62-71
- Keam, G., Cook, K., Sinclair, S., & McShane, I. (2018). A qualitative study of the role of playgroups in building community capacity. *Health Promotion Journal of Australia, 29*(1), 65-71
- Kesselring, M., de Winter, M., Horjus, B., van de Schoot, R., & van Yperen, T. (2012). Do parents think it takes a village? Parents' attitudes towards nonparental adults' involvement in the upbringing and nurture of children. *Journal of Community Psychology, 40*(8), 921-937.
- Knaus, M, Warren, J., & Blaxell, R. (2016). Smoothing the way: Investigating the role of a supported playgroup located at a school. *Australasian Journal of Early Childhood, 41*(2), 59-68

- Lakhani, A. & Macfarlane, K. (2015). Playgroups offering health and well-being support for families. *Family and Community Health*, 38(2), 180-194
- McLean, K., Edwards, S., & Mantilla, A. (2020). A review of community playgroup participation. *Australasian Journal of Early Childhood*, 45(2), 155-169
- McLean, K., Edwards, S., Katiba, T., Bartlett, J., Herrington, M., Evangelou, M., ... & Skouteris, H. (2022). Beneficial outcomes and features of playgroup participation for children and adult caregivers: A systematic review of the literature. *Educational Research Review*, 100493
- McShane, I., Cook, K., Sinclair, S., Keam, G., & Fry, J. M. (2016). Relationships matter: The social and economic benefits of community playgroups. Available at SSRN 2814527
- Moorman, M. (2019). *Versterking spelinloop ouders en peuters, brede talentontwikkeling en mentoring*. Gemeente Amsterdam.
- Mulcahy, C. M., Parry, D. C., & Glover, T. D. (2010). Play-group politics: A critical social capital exploration of exclusion and conformity in mothers groups. *Leisure Studies*, 29(1), 3-27.
- Mussati, T., Hoshi-Watanabe, M., Rayna, S., Di Giandomenicos, I., Kamigaichi, N., Mukai, M., & Shiozaki, M. (2017). Social processes among mothers in centres for children and parents in three countries. *Child and Family Social Work*, 22, 834-842.
- Strange, C., Bremner, A., Fisher, C., Howat, P., & Wood, L. (2017). Local community playgroup participation and associations with social capital. *Health Promotion Journal of Australia*, 28, 110-117
- Talbot, D. (2013). Early parenting and the urban experience: risk, community, play and embodiment in an East London neighbourhood. *Children's Geographies*, 11(2), 230-242
- Townly, C. (2021). Inclusion, belonging and intercultural spaces: A narrative policy analysis of playgroups in Australia. *Australian Journal of Social Issues*, 57(3), 743-758.
- Warr, D., Mann, R., & Forbes, D. (2013). Once you've built some trust: Using playgroups to promote children's health and wellbeing for families with migrant backgrounds. *Australasian Journal of Early Childhood*, 38(1), 41-48
- Williams, K., Berthelsen, D., Viviani, M., & Nicholson, J. (2016). *Queensland supported playgroup evaluation: Final report* for Queensland Department of Education and Training. Unpublished report.
- Williams, K., Berthelsen, D., Viviani, M., & Nicholson, J. (2018). Facilitated parent-child groups as family support: A systematic literature review of supported playgroup studies. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 2367-2383

Bijlage 1

Zoektermen

- Early childhood education AND parent* AND social
- Early childhood education AND parent* AND neighbourhood(s)
- Early childhood education AND parent* AND community building
- Early childhood education AND parent* AND meeting places
- Early childhood education AND parent* AND inclusivity
- Early childhood education AND parent* AND bridging and bonding
- Early childhood education AND parent* AND support
- Community support group
- review

In plaats van “Early childhood education” ook:

- Playgroups
- ECEC
- Daycare centers
- Children care centers
- centres for children and parents
- CCP

In plaats van ouders ook moeder(s)

Zoektermen van andere bronnen:

- Childcare
- Parenting
- transition to parenthood
- parenting support
- early intervention
- parenting confidence
- culturally and linguistically diverse (CALD) families
- Social interactions
- early childhood settings
- family support programs
- supported playgroup
- community connectedness
- Reciprocity
- Multiculturalism
- Parent-child group
- Parental involvement
- Community support group